

"ותן חלקנו בתורתך"

ד"ה

התורה והמצוות

סלחמה נגד התורה

צריך ללמוד ולקיים, ושניהם עניין אחד, וכגוון: "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך". עניינה של תורה הוא "אשר יעשה אתם האדם וחי בהם", סודי חיים נקבעים על פי לימוד התורה. יחד עם המלחמה הפוליטית, הינה אז גם מלחמה דתית. העם הקטן הבעיר את רשעת הגוים, הם לא יכלו לסבול את זרותם של היהודים וגורו עליהם כל מיני דברים - כל פעם דבר אחר, הם לחמו נגד לימוד ועד קיום תורה.

החסיף תורה הרמב"ם מסביר שעניין התענית אינו רק אכילות אלא כדי לכוון ולתקן: תיקון תשובה ומצוות וגדלות רוח בישראל. ממילא, אם מבינים שגם בחגים עלינו לתקן. בזמן הזה יש לחקק את שכתת התורה וההעברה על הדת. כשאנו נפגשים במציאות ההיסטורית של "להשכיחם תורתך" - ענין ימים אלה הוא לעשות את התפקוד של "להשכיחם", ממילא מובן שכתובת צריך להוסיף לימוד תורה ודבוקת בתורה. גם בירושלים, מתוך אוירה של ירושלים, יש לעסוק בהיקף של "להשכיחם תורתך". ריבוי זכרת התורה וריבוי קיום מצוות.

למלכות יון הוא מוכן להתנגד לישראל במה שיש להם תורה ומצוות אלקי' כי אל מלכות זו שייך לה החכמה שהיא שכל האדם בלבד לא השכל האלקי הנבדל אשר היא התורה האלקית שהיא השכל הנבדל האלקי לגמרי וכן אל בית המקדש שיש לו מעלה אלקית קדושה הם מתנגדים ביותר לה המלכות הזאת כי התורה ובית המקדש הם שתי מדרגות זו על זו כמו שאמרו (אבות פרק ה, משנה כ) בכל מקום שנים אלו יחד, יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקינו בתורתך כמו שהוא מבואר במקום אחר, ולכן היו מתנגדים אל המצוות התורה ולבית המקדש בפרט ולכן הגם שנעשה להם היה בנרות של בית המקדש (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור וכו' ושמונה ימים שנעשה להם הגם מורה על מעלת התורה כמו שבארנו זה במקום אחר, והרי יסוד דוד מזמור (תהלים קי"ט) אשוי תמימי דרך על התורה בתמניא אפי ועוד סוד למנצח מזמור לדוד השמים מספרים כבוד אל וגו' שבעה פסוקים ואחר שבעה פסוקים תורת ה' תמימה כי אלו ד פסוקים הם העולם הזה והתורה היא על העולם הזה שנבא ב' ימי בראשית לכן מדיינה השמינית היא התורה ולכן שבעה שברעות תספור (דברים טו, ט) עד החמישים שהוא אחר השבעה הוא מתן תורה ודבר זה בארנו באריכות במקום אחר, לכן הגם של חנוכה ראוי שיהיה שמונה ימים זה אחר זה.

מלכות יון הוא מוכן להתנגד לישראל במה שיש להם תורה ומצוות אלקי' כי אל מלכות זו שייך לה החכמה שהיא שכל האדם בלבד לא השכל האלקי הנבדל אשר היא התורה האלקית שהיא השכל הנבדל האלקי לגמרי וכן אל בית המקדש שיש לו מעלה אלקית קדושה הם מתנגדים ביותר לה המלכות הזאת כי התורה ובית המקדש הם שתי מדרגות זו על זו כמו שאמרו (אבות פרק ה, משנה כ) בכל מקום שנים אלו יחד, יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקינו בתורתך כמו שהוא מבואר במקום אחר, ולכן היו מתנגדים אל המצוות התורה ולבית המקדש בפרט ולכן הגם שנעשה להם היה בנרות של בית המקדש (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור וכו' ושמונה ימים שנעשה להם הגם מורה על מעלת התורה כמו שבארנו זה במקום אחר, והרי יסוד דוד מזמור (תהלים קי"ט) אשוי תמימי דרך על התורה בתמניא אפי ועוד סוד למנצח מזמור לדוד השמים מספרים כבוד אל וגו' שבעה פסוקים ואחר שבעה פסוקים תורת ה' תמימה כי אלו ד פסוקים הם העולם הזה והתורה היא על העולם הזה שנבא ב' ימי בראשית לכן מדיינה השמינית היא התורה ולכן שבעה שברעות תספור (דברים טו, ט) עד החמישים שהוא אחר השבעה הוא מתן תורה ודבר זה בארנו באריכות במקום אחר, לכן הגם של חנוכה ראוי שיהיה שמונה ימים זה אחר זה.

זוהו הוא הרמז מה שאנו אומרים (נוסח יעל הנסיים) יארתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, כלומר זה היה צרתם מה שרצו להשכיחם מתורתך, אף על פי שאינם רוצים לעשות להם רעה בגופם, זה היה צרתם מה שרצו להשכיחם אותם מתורת ה'.

והנה כתיב (תהלים פד, יב) כי שמש ומגן ה' צבאות, וכנסת ישראל נקראו לבנה (וה"ק היא רלו, ב), כי השמש משפיע אור ללבנה (שם). והנה כל הנסים ונפלאות שעשה ה' לנו, כגון פורים פסח ושאר ימים טובים, עיקר הנס היה מחמת שרצו לעשות לישראל רעה בגופם, לכן הימים טובים הם במלוי לבנה, לרמז על ישראל כו'. אבל כאן בחנוכה היה עיקר הנס מחמת שקמו האויבים על התורה, להעביר ישראל ממנו ה"ו, ואינו מרומז על הלבנה, לכן הנס זה אינו במילוי לבנה.

ספר דברי הימים ב' - פרק ו' - פסוק י"ג

ולכן המלכות הם היונים לא היו מתנגדים לישראל כי אם בתורחם וכמו שיתבאר ענין זה, וזה שראה דניאל מלכות השלישית הוזהר דומה לגמור, כי זאת החיה היא עז ביותר וכמו שאמרו (אבות פרק ה, משנה כ) הוי עז כגמר, וזאת הזמדה היא שייכות אל אשר הוא מוכן אל החכמה כמו שאמרו ז"ל (אבות פרק ב, משנה ה) ולא הביישן למד ולכן מדת ישראל היא עזות כמו שאמרו במסכתא ביצה (כה, ב) תנא משמיה דר"מ מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, תנא דבי ר' ישמעאל מימינו אש דת למו (דברים לג, ב) אמר הקב"ה ראויין הללו שתנתן להם דת אש, איכא דאמרי דתייהם של אלו אש שאלמלא (לא) נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם והיינו דאמר ר"ש בן לקיש ג' עזין הן ישראל באומות וכו' פירוש בשביל שיש להם התורה ובשביל זה דתייהם של אלו הוא אש אשר האש יש לו התוקף והוא עז ולכן ישראל הם עזים באומות.

לכך המלכות הם היונים לא היו מתנגדים לישראל כי אם בתורחם וכמו שיתבאר ענין זה, וזה שראה דניאל מלכות השלישית הוזהר דומה לגמור, כי זאת החיה היא עז ביותר וכמו שאמרו (אבות פרק ה, משנה כ) הוי עז כגמר, וזאת הזמדה היא שייכות אל אשר הוא מוכן אל החכמה כמו שאמרו ז"ל (אבות פרק ב, משנה ה) ולא הביישן למד ולכן מדת ישראל היא עזות כמו שאמרו במסכתא ביצה (כה, ב) תנא משמיה דר"מ מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, תנא דבי ר' ישמעאל מימינו אש דת למו (דברים לג, ב) אמר הקב"ה ראויין הללו שתנתן להם דת אש, איכא דאמרי דתייהם של אלו אש שאלמלא (לא) נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם והיינו דאמר ר"ש בן לקיש ג' עזין הן ישראל באומות וכו' פירוש בשביל שיש להם התורה ובשביל זה דתייהם של אלו הוא אש אשר האש יש לו התוקף והוא עז ולכן ישראל הם עזים באומות.

אלה הענין בכל זה דיש לדעת דלור החורה שהוא חללים המשכן ועיקר המשנה שפניה בישראל, כל ששפע ע"י אמצעות שני כלי קודש, היינו הארון והמנוורה, ונשמו פעולותיהם, הארון כל לעוד הדרכות שנכתב וגם לזווי בקבלה בע"פ וכמשי"כ לעיל כ"ה כ"ב, ועדיין אין זוה כח הפלפול והחידוש שיהא אדם יכול לדמד מעצמו דבר הלכה שאינו מקובל, ולזה הכח הנפלא שנקרא חלמוד ניתן כח המנוורה אשר נכלל בו שבע חכמות וכל כחות הנדרש לפלפולה של מורה, וכל זה נכלל בכפתורים ופרחים, עד דא"י בני"ר פל"א ר' טרפון שבעה שהיה שומע דבר מחוקן היה אומר כפתור ופרח, ושית רבן של ישראל ללמדנו כל שמה שחלמדי ומיקי מחדש דבר טוב הוא ע"י כח שנרמז בכפתור ופרח של המנוורה, ועל כן נבנים שני שרני ישיבות והעמידו חלמדיים הרבה להיוות דלצני ורנא שהוא החלמוד, מש"ה נחמק כח המנוורה ע"י נס דחנוכה, וע"ע להלן ל"ט ל"ו שהראיתי לדעת שמרומז גם זה בחורה, והיינו דא"י נכרכות ד"ו הרואה שמן זית בחלום יפנה למאור חורה שאל ויקחו אליך שמן זית וגו'. חזקוני ד"ה, חזקוני ד"ה, חזקוני ד"ה

ספר דברי הימים ב' - פרק ו' - פסוק י"ג

ד ר' שמעון בן לקיש פתי קריא בגלילות. יתארץ היתה תורה זה גלות בכל שפאמר (וישנה ד כט) ראיתי את הארץ והנה תורה. נבחר זה גלות קרי (וישנה ד כט) ונבחר זה גלות אף את המן. וחשך זה גלות וכן שהתשיכה ציניהם של ישראל בגבורותיהם ושיהיה אוקרת להם פתבו על קרן השור שאין להם חלק באלהי ישראל. על פני תהום זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו שהיה, מה שהתום הנה אין לו חקר אף הרשעים בן. ורדת אלהים מדרגת זה רדתו של מלך המשמים הדין מה דאת אמר (וישנה ד כט) ונסה עליו רוח ה', באינו זכות ממשימת וקאה הקרחת על פני המים בנכות השוכה שמשקלה קמים שפאמר (וישנה ד כט) שפקי כפנים לפי.

והגם שנעשה להם היה בנרות של בית המקדש (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור וכו' ושמונה ימים שנעשה להם הגם מורה על מעלת התורה כמו שבארנו זה במקום אחר, והרי יסוד דוד מזמור (תהלים קי"ט) אשוי תמימי דרך על התורה בתמניא אפי ועוד סוד למנצח מזמור לדוד השמים מספרים כבוד אל וגו' שבעה פסוקים ואחר שבעה פסוקים תורת ה' תמימה כי אלו ד פסוקים הם העולם הזה והתורה היא על העולם הזה שנבא ב' ימי בראשית לכן מדיינה השמינית היא התורה ולכן שבעה שברעות תספור (דברים טו, ט) עד החמישים שהוא אחר השבעה הוא מתן תורה ודבר זה בארנו באריכות במקום אחר, לכן הגם של חנוכה ראוי שיהיה שמונה ימים זה אחר זה.

לכך המלכות הם היונים לא היו מתנגדים לישראל כי אם בתורחם וכמו שיתבאר ענין זה, וזה שראה דניאל מלכות השלישית הוזהר דומה לגמור, כי זאת החיה היא עז ביותר וכמו שאמרו (אבות פרק ה, משנה כ) הוי עז כגמר, וזאת הזמדה היא שייכות אל אשר הוא מוכן אל החכמה כמו שאמרו ז"ל (אבות פרק ב, משנה ה) ולא הביישן למד ולכן מדת ישראל היא עזות כמו שאמרו במסכתא ביצה (כה, ב) תנא משמיה דר"מ מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, תנא דבי ר' ישמעאל מימינו אש דת למו (דברים לג, ב) אמר הקב"ה ראויין הללו שתנתן להם דת אש, איכא דאמרי דתייהם של אלו אש שאלמלא (לא) נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם והיינו דאמר ר"ש בן לקיש ג' עזין הן ישראל באומות וכו' פירוש בשביל שיש להם התורה ובשביל זה דתייהם של אלו הוא אש אשר האש יש לו התוקף והוא עז ולכן ישראל הם עזים באומות.

זוהו הוא הרמז מה שאנו אומרים (נוסח יעל הנסיים) יארתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, כלומר זה היה צרתם מה שרצו להשכיחם מתורתך, אף על פי שאינם רוצים לעשות להם רעה בגופם, זה היה צרתם מה שרצו להשכיחם אותם מתורת ה'.

ספר דברי הימים ב' - פרק ו' - פסוק י"ג

להבין למה עושין זכר לחנוכה המטורה שהיה בימי
התשמונאים ואין עושין זכר לחנוכה המשכן וחנוכה
המקדש שהיה קדושה קבוע לדורות. וי"ל שכבר זכרנו
מ"ש במ"ד שהיה אהרן מו"ץ על שלל הקריב בחנוכה
הקטנים ואל"ל הקב"ה לגדולה מזו אהה מתוקן כו'
הקרבנות כ"ו שבהמ"ק קיים הם עוהגים אבל הנרות
לעולם כו' וכי הרמב"ן שמרמו על נרות חנוכה שהם
טוהגין לעולם. דהנה ענין ז' הנרות של המטורה מרמזים
על התפשטות אור התורה בכל ז' המדות הק' נגד ז'
הרועים שהם מרכבה לז' המדות ובכולם מלאה התפשטות
חכמת התורה המרומזת למטורה בדרום כמ"ש (ב"ב כה:)
הרולה שיתכים ירדים כו' והיינו כי בא"ל ע"ה אי'
(ב"ב פ' טא) שזימן לו הקב"ה ב' כליותיו כשי רבנים
והיו טבשות ומלמדות אותו חכמה וגם הב' אלפים תורה
התחילו מאל"ה. ובינהק אי' (זמ"ז פ סע"ב) אורייתא
מסערא דגבורה קא אתיא. שהיא יראה מדתו של יתק
וכל מה שנחפשה יותר חכמת התורה בהמדות הוא
בדוקף התלבוט ביושר. וביקב שמדתו אמת נתפשטה
א' הארת התורה ביושר כמ"ש (ברכות ה:) אמת זו תורה
שני' אמת קנה ואל תמכור וביוסף כ' כי בן זקונים הוא
לו זאי' ב"ר שכל הלכות שמסרו קם ועבר ליעקב
מסרן לו וגם אמרו (תענית טו.) לדיקים לאורה דכי'
אור זרוע לדיק וע"י האור הזרוע בבחי' לדיק נשפט
ז' ונתפשט הארת התורה בשפע רב כידוע. ומשה ואהרן
המה השורש של חושב"כ וחושב"פ. ודהמע"ה הוא
מרכבה למדת מלכות פה חושב"פ קריקן לה. ובחנוכה
מדליקין ח' נרות כי הגר שמיני מרמז על בינה ליבא
שהוא המקור של ז' האורות הנז' והיינו התשוקה והרטון
הנענועים וההשוקה לחמורה שתהפסג כלב. ועיקר
או בימי גזירת יוין שהיה לבטלם זמורה ומלות. והיה
לכס נשבר מאד מזה שנהאה שמן השמים מעכבין מפני
שאיין התורה ומלות שלהם מקובל בעיניו ית' והוא דומה
לכשופר קיתון על פניו (בסוכה). וע"ז נחמרמו וגדלה
התשוקה כלבם לסוסק בחורה בסתר. וגם אוחס שלא
יכלו להניע א"ע ולעסוק בחורה עוד יותר גדלה האפקה
והתשוקה כלבם לזכות למאור התורה וע"ז זכו לכס
שמדמן להם השטורין של ברזל לעשות המטורה שהיא
כלי קיבול למאור שנצתה הנרות. שהיא עד הרטון
שכלב שפי"ז נעשה כלי להיות נשפט בו מאור התורה.

אמנם ע"י הנרות והגזירות זכו למאור התורה
וכמ"ש שכתב ומשנתך המה ינחמוני שדייקא ע"י
השקט מוסר בא להם המשענת ביושר שאת וכדאיתא
בפרקי היכלות (פ' כז) שבבית שני אשפי" שלל שרתה
קם שכינה. אבל הדרה יקרה כבודה וגדולתה וכי' של
תורה לא נמנה עד בית שני ע"ש והמכוון על זמן
התחלת הניסים שלא נתנו ליכתב כי אסתר הוא סוף
הניסים שנימנו ליכתב (כמ"ש יומא כט.) והיינו התחלת
חושב"ע"פ. כי היא התחלת מלכה דרזאן שהוא רק משורש
חושב"ע"פ כמ"ש נגמ' על ברכת נר חנוכה והיין לזו
מלא תסור. ודייקא אז ע"י הנער והגזירה נתיסד
החושב"ע"פ כמ"ש (ב"ר פ' ב) וחזק זה יוין שהתשיכה
עיניהם של ישראל בגזירותיהן ודייקא ע"ז ויאמר אלמים
ל' יהי אור והיינו הארת חושב"ע"פ וכדאיתא (מכחמ"א נג)
שעל עמלי חושב"ע"פ נאי' ה"ם ההולכים בחושך ראו
אור גדול אור הראשון וכי' וגם לאר כפה ההר בנינים
רק על חושב"ע"פ לפי שיש בה נדול ועוד שניה
ומנבל ענמו עליה. ועל לימוד חושב"ע"פ נאי' והבנת וגי'
ט' בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך. שאין זוכה לה רק
מי שהוא אהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאור
ע"ש ועליהם נאי' ואהביו כלאת השמש בגזירתו שהקב"ה
מאיר עיניהם לע"ל. וזוה יובן למה אין עושין אר'
נחנוך הבית בקרבנות כי הקרבנות המה בעלים כמ"ש
ל' למה. לי רב זמחיס אמנס הנרות המרמזים למאור
התורה עושין זכר להחיות של התשמונאים כי מזה
נתקיים בט מאור התורה ע"י החינוך והתשוקה לאור
התורה שהיה להם אז. כי מיד בהתחלת מ"ת היה
בהשוקה גדולה כמ"ש יוין קם ישראל כאיש אחד כלב
עליהם ההר בנינים כדאיתא במכחמ"א אבל אח"ז הדר
קבלה מאהבה בימי אשורש ובטלו המודעה דכפית
ההר בנינים. וגמר התשוקה והנענועים היה בימי
התשמונאים מלך הנרות וע"ז אנו עושין זכר לזה החינוך
ל' בהתשוקה של חושב"ע"פ שהיה אז שפי"ז נשאר בנו
בקביעות הארת החושב"ע"פ לעולם וכמ"ש חנוך לנער
עפי" דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה וכמכוון המדרש
אבל הנרות לעולם :

פ"ב צ"ג חנוכה (ח)

שם חנוכה על שם חנוך לנער על פי דרכו
(משל כ"ב. ו.) וזהו ענין' מוחה מימין ונר
חנוכה משמאל. ומה שתקנו בהלל

והוראה. כי באמת התורה שנתן לנו
הקב"ה משמים היא העיקר ואם היו בני
ישראל מחזיקים בראוי בתורת ה' לא היו
נמסרין ביד מלכיות כמו שכתוב' על עובם
את תורתי. כי התורה ניתנה לדור דיעה'
שהיו בעצמם מוכנים לקבל התורה. ואחר
החטא ששלטו בנו ד' מלכיות. מה
שהקב"ה עשה עמנו נסים ונפלאות להאיר
לנו מונוך החשיכה. זה חסר לפנים משורת
הדין. והוא ממש כמו שמחנכך הנער לידע
לילך בדרך הישר אשר הוא מכח חסרון
דעת הנער. כמו כן מה שהחשיכו הרשעים
עינינו בגלות הוא מצד חסרון הדעת שלנו.
זה לא היה ברין על הקב"ה שהוא דבר
המוטל עלינו. ואף על פי כן הקב"ה ברוב
רחמי האיר לנו כמו שכתוב (ויהי קלט.) גם
שם ירך תנוצי. הוא בחינת נר חנוכה
משמאל. ועל זה צריכך הוראה כמו
שכתוב' גבי לאה שנתנה הוראה שנטלה
יותר מחלקה. ימי חנוכה המה מסייעין לבני
ישראל לתקן מעשיהם ולהאיר עיניהם
מתוך החושך.

שם חנוכה - חנוכה חנוכה

יג. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים. זאת
ההתפשטות הרחנית שנמשכה מתוך ההתפשטות המדינית של
יח. שהטילה ארם בדיעותיהם של הרבה נכשלים מישראל. היה
מקום לדן אותה כמארע של תקופה רחוקה ומקריה. אמנם
באמת אותה הפעולה הרעה חזרה ללכות רבים. ובחן החיצוני
שלה משכה ללכות רבים. עד שהפצו הרחמי של ישראל ה'י
עלל ג"כ בהמדינות להיות נפע מכה היונות. שהתפשט על
דיעות רבות שהן שרשים גדולים בחורף. ומתעטפות למעשים
רבים. בדרכי הדת והחיים. אלא שאותו פך השפן החותם
שנבאורע הנס. שהוא רומ ג"כ על השורש היותר פנימי
שבאמונה. התקן האמך בעומק נפשיותו של ישראל. שמים
רבים לא יוכלו ללכות את האהבה. והוא עתיד לשלה אורר על
כל הכחות המתפשטים להחיותם. להחיות את המעשים במתל
ואת הדיעות החוריות המתיחות להם. ע"כ בעבור שנת. ראו
ל' שהשפיקה האת שמיד ד' היא על ישראל. מכח האוצר הפנימי
של שפן משחת קדש של יסוד האמונה. דבר זה ראוי לקבע
לדורות. כי עוד לא אפסה המלחמה של התנשאות התגברות
הרוח היוני. ושלוולום צריך כח השפן הפנימי. שבו אין מע
ורים שולט. להיות מגין. ע"כ קבעום.

שם חנוכה - חנוכה חנוכה

איתא בספר נר מצוה' ממהר"ל כי היונים
היו רשעים בחכמה לכן בקשו
לפרש להם התורה יונת כו' ע"ש. וזהו
שאומריק' להשכיחם תורתך על ידי
התערבות חכמה שלהם ודימו לומר כי
התורה היא. כשאר חכמה בעלמא אבל
באמת חכמת התורה היא גבוה ונעלם
מה' השגת האדם. וכתוב (איוב כה. כה) וכן יראת
ה' היא חכמה אמרו חז"ל. וכן לשון יחידית
כי כשוכה אדם לחכמה בכח היראה או
עומדת לעד ואין מתערב בה חכמות
אחרים. ולכן הנס דמגורו' בשמן שרומז
למעלת בני ישראל שמתעלה על כל משקה
ואין יוכל להתערב כלל במשקין כמו
שכתוב במדרש' בפסוק (והרים כה. א) ונתת
ה' עליין כו'. ולכן גורו חכמים על חכמת
יונית'. שלא לערב חכמות אחרים בחכמת
התורה: